

Datum vergadering: 12 maart 2024
Datum B&W: 30 januari 2024

Portefeuillehouder: Jan Willem Boersma
Auteur: Jasmijn Koutstaal

Onderwerp:

Voortgang berging Hawker Typhoon Kortland

Voorgesteld besluit:

Inleiding

Op dinsdag 3 oktober heeft de gemeenteraad op uw voorstel besloten tot het beschikbaar stellen van een krediet voor de voorbereiding, begeleiding en berging van de Hawker Typhoon MN954 PR in het bosperceel in polder Kortland.

Op grond van het krediet heeft Civil Works, dochteronderneming van DAGnl de aanbesteding van het civiele werk namens de gemeente voorbereid. Op 4 december 2023 is de uitvraag uitgegaan voor inschrijvingen op de aanneming bij vier door de Stafofficier Vliegtuigbergingen van Defensie aanbevolen bedrijven.

Op 12 januari 2024 is bij het openen van de inschrijvingen gebleken dat geen van de vier inschrijvende partijen een bod heeft neergelegd dat binnen het beschikbaar gestelde krediet valt.

Per memo bent u daar op 15 januari van op de hoogte gesteld. Gunning kan niet plaatsvinden. De meervoudige aanbesteding is stopgezet en deze aannemingsprocedure krijgt geen vervolg.

Omdat inmiddels alle benodigde vergunningen zijn verleend of verleend gaan worden, Defensie het werk heeft ingepland én een saneringsopgave is geïdentificeerd van een door vliegtuigresten en -residuen met Benzene vervuild (water in het) veenpakket binnen de bergingslocatie van 15x15 meter was er aanleiding te verkennen of alsnog tot berging kan worden gekomen. Daartoe heeft DAGnl/Civil works als vertegenwoordiger van het bevoegd gezag (de gemeente Ablasserdam) met Den Ouden Bodac uit Schijndel en de Stafofficier Vliegtuigbergingen verkend of een berging binnen het beschikbaar gestelde krediet haalbaar gemaakt kan worden.

Hierbij is het van belang om te vermelden dat een berging van oorlogsvliegtuigen geschiedt onder leiding van Defensie onder verantwoordelijkheid van de gemeente waarin het vliegtuig ligt. Het is in dit geval niet de maatschappelijke werkgroep die daartoe opdracht geeft of verantwoordelijkheid voor draagt, maar het college en de burgemeester namens de gemeente (ieder voor zover het zijn verantwoordelijkheden betreft qua openbare orde en veiligheid, gezondheid, milieu, financiën, verkeer en openbare ruimte).

Beoogd effect

Ondanks de stopgezette aanbesteding alsnog overgaan tot de berging van de Hawker Typhoon in polder Kortland. Gezien het doel is om de vliegtuigresten, incl. eventuele munitie en wapenonderdelen, te bergen en hierbij het bosperceel in de polder Kortland weer geschoond op te leveren. Hierbij is de randvoorwaarde om acht te nemen op de met expertise van Defensie en DAGnl opgestelde Programma van Eisen, de opgestelde begroting en de oorspronkelijke uitvraag.

Argumenten

1.1 Met het beëindigen van de lopende aanbesteding heeft het college juridisch de ruimte om op grond van een nieuwe, aangepaste aanpak een enkelvoudige uitvraag in de markt te zetten.

Gunning van de oorspronkelijke uitvraag bleek niet mogelijk. Het beschikbare budget werd ruim overschreden door de laagst biedende partij. Een aangepaste aanpak biedt mogelijkheden een nieuwe enkelvoudige uitvraag te doen. De laagst biedende partij is daarvoor de aangewezen partij. Zij

heeft de expertise, is gespecialiseerd en bereid in bouwteamverband mee te werken aan een aangepaste aanpak die doel en randvoorwaarde centraal blijft stellen.

Om tot een nieuwe, enkelvoudige uitvraag te komen is Team Inkoop van SGD hierover geconsulteerd. Daarbij zijn een aantal risico's en voorkeursscenario's aangedragen (zie bijlage). Deze scenario's zijn in de nog resterende tijd naar de voor Defensie beschikbare bergingsperiode niet haalbaar. Om deze scenario's enigszins te benaderen en de oorspronkelijke aanbieders inzicht te bieden in de nu voorliggende optie is het voornemen tot enkelvoudige uitvraag aan de laagst biedende inschrijver op 23 januari via Tendernet bekend gemaakt, inclusief mogelijkheid tot kenbaar maken van bezwaar. De kans op bezwaar wordt als beperkt ingeschat om twee redenen: de eerder aangeschreven partijen zijn gespecialiseerde partijen met een (goed) track record bij Defensie. Geen van de partijen wil die positie in het geding brengen. Tweede argument is dat we vasthouden aan de door Defensie, gemeente en (de afgegeven vergunningen en toestemming van) Staatsbosbeheer gereserveerde periode van februari-maart 2024.

Los van genoemde risico's moet het bevoegd gezag (het college) in het kader van het geldend inkoopbeleid in ieder geval een gemotiveerd afwijkingsbesluit nemen. Het projectteam en DAGnI ziet geen verdere belemmeringen voor deze keuze.

Middels een nieuw contract kan de berging dan 1 op 1 worden gegund aan Bodac, om zo in een bouwteamconstructie samen uit te werken hoe de berging binnen het beschikbare budget wordt uitgevoerd. Motivatie om dit met Bodac op te pakken is, vanuit het oogpunt van doelmatigheid, het gegeven dat zij in de eerder doorlopen aanbesteding als laagste inschrijver hebben ingeschreven en op basis hiervan de beste partij zijn om de berging alsnog binnen de kaders van planning (berging in februari / maart 2024) en budget uit te kunnen voeren. Hier moet dan echter wel een collegebesluit onder liggen om in afwijking van het aanbestedingsbeleid aan Bodac te kunnen gunnen.

1.2 Bij het bodemonderzoek is een grotere mate van vervuiling aangetroffen dan verwacht, wat leidt tot een hogere noodzaak tot grondsanering.

In het Veenpakket tussen de kleilagen van de crashlocatie is een hogere mate van vervuiling vastgesteld dan op grond van de eerder verrichte dieptedetectie mogelijk was. Dit leidt tot de noodzaak om de grond en het (water in het) veenpakket dat tijdens de berging wordt geroerd en gezeefd te zuiveren via een (niet eerder voorziene) zuiveringsaanpak. Ook de omvang van het veenpakket (en het aanwezige grondwater) vragen om zwaardere pompen dan eerder is voorzien.

Ten opzichte van de oorspronkelijke calculatie zijn dit kostenverhogende elementen waarvoor - zoals in het kredietvoorstel van oktober is beschreven - (nog) geen budget is gereserveerd.

Sanering van de locatie kan alleen door het wegnemen van de veroorzaker(s): de motor, brandstoftank(s) en vloeistofhoudend onderdelen van het vliegtuig. Niet bergen betekent een blijvend vervuild veenpakket dat in verbinding staat met het grondwater. Overigens levert de mate van vervuiling (nog) geen verplichting op tot sanering. Wel is het aan het bevoegd gezag om met de kennis van een vervuiling een afweging te maken of en op welke wijze men deze saneert.

Nu ligt de mogelijkheid voor om d.m.v. de berging voor 68% rekening van de Staat in het schonen van de afgraving binnen de door damwanden omsloten bergingskuip te voorzien.

1.3 Verkenning van mogelijkheden om tot een nieuwe, aangepaste aanpak voor de berging te komen heeft resultaat met forse kostenreductie gebracht.

Op 16 januari 2024 heeft uw college ruimte gegeven aan het projectteam van vertegenwoordigers van DAGnI/Civilworks (namens de gemeente), Defensie en de Werkgroep Hawker Kortland om een verkenning te doen naar een aangepaste aanpak.

Na analyse van de ontvangen biedingen is het inzicht ontstaan dat met een aangepaste aanpak kosten kunnen worden gereduceerd en wel op de volgende wijzen:

- de verwerkingslocatie buiten het bosperceel wordt gevonden zonder dat daarvoor kosten hoeven te worden gemaakt. Een loon- en grondverwerker in de nabijheid heeft zich bereid getoond om in samenwerking met Den Ouden-Bodac 'om niet' in die mogelijkheid te voorzien;
- het ontgraven en geschoond dichten van de bergingslocatie wordt teruggebracht naar een tijdsbesteding van vijf tot zes werkdagen;
- het belasten van het bosperceel tussen de rijweg van het Kortland en de bergingslocatie wordt beperkt tot één rijbaan met (vloeistofdichte) rijplaten;
- de open dag voor schooljeugd, pers en andere geïnteresseerden anders wordt vormgegeven en op een later moment, aan de rand van het bos en/of op de verwerkingslocatie
- toevoer van materialen in hoeveelheden verminderd kan worden waardoor er minder transportbewegingen met minder zwaar materieel nodig zijn;
- door scheiden van bergings- en verwerkingslocaties minder civiele voorbereidingen hoeven te worden getroffen op toeleidende wegen, dam/duikers en het bosperceel.

Kanttekeningen

1. Zoals in eerdere stukken al is gemeld kunnen zich tijdens de berging nog onvoorziene risico's en omstandigheden openbaren. Met name op het gebied van verontreiniging, bodemgesteldheid en weersomstandigheden. Hiermee kunnen kosten verbonden zijn die vooraf niet zijn te calculeren. Wat betreft de leges is uitgegaan van een calculatie van € 13.000 - € 17.000 op prijspeil 2023. Daarbij laten vergelijkbare projecten zien dat doorbelasting van leges door mede-overheden niet altijd (volledig) plaatsvindt.
2. De aanwezigheid van bodemverontreiniging is een nieuw feit en leidt naast prijspeil 2024 en onvoorziene leges tot meerkosten. Het is niet realistisch om in de voorziene bergingsperiode (wintermaanden februari/maart) tot een lager kostenniveau te komen dan vooraf was ingeschat. Deze periode is dwingend vanwege het broedseizoen en het niet beschikbaar zijn van Defensie na het broedseizoen. Uitstel tot zomer 2025 zal zeker niet tot kostenreductie leiden. De prijzen 2024 zijn al hoger. Daarbij stelt Bodac dat de nu voorziene aanpak in de zomer niet kostenefficiënter is.
3. Niet tot berging overgaan leidt tot het gegeven dat de gemeente wel kosten heeft gemaakt voor de voorbereiding en nieuwe uitvraag. Deze kosten zullen slechts ten dele kunnen worden ingebracht voor subsidiëring uit het Regionale bommenfonds (de 68% regeling). Rekening moet worden gehouden met een netto kostenpost zonder berging van € 25.000,- tot € 50.000,- na aftrek subsidie.
4. Niet tot berging overgaan leidt ook tot een onaf verhaal van de crash van de Hawker en zijn piloot. De 80-jarige herdenking op 28 september 2024 zal de vraag activeren "wat als...".
5. Uw college en de gemeenteraad zijn duidelijk geweest: van de maatschappelijke werkgroep en dit maatschappelijk initiatief wordt verwacht dat verdere inspanningen worden gedaan om met additionele middelen van derden het verhaal, de publieke presentatie en tentoonstelling van vondsten met voorlichting en onderwijs te organiseren. De werkgroep heeft daar diverse initiatieven voor ontplooid en in gang gezet. Zo zijn honderden schoolkinderen uit groepen 7 en 8 van de scholen in Alblasterdam en Oud-Alblas voornemens de berging en verwerking te bezoeken. Fondsen zijn aangeschreven en nadere samenwerking met de Historische Vereniging is opgezet voor een publicatie.

Financiële informatie

Oorspronkelijk is het civiele werk van de berging gecalculeerd op € 252.000,-. De laagste bieder bij de oorspronkelijke uitvraag bood € 431.000,-.

Op basis van de hiervoor beschreven aanpassingen in een nieuwe aanpak, inclusief sanering van de benzeenvervuiling is het projectteam van mening dat een budget van € 308.000,- toereikend is om in bouwteamverband met Den Ouden - Bodac en Defensie tot overeenstemming te komen over een haalbare berging. Omdat inmiddels ook onvoorziene leges ten laste van het budget worden gebracht én DAGnl meerkosten maakt voor de nieuwe uitvraag wordt het college gevraagd in te stemmen met

een budgetoverschrijding van: € 76.000,- (€ 56.000 Bodac + € 15.000 leges + € 5.000 DAGnl). Waarvan na de 68% subsidie uit de Bommenregeling € 24.500,- extra voor rekening komt van de gemeente, bovenop de eerder in het kredietvoorstel voorgerekende € 78.000,-.

De gemeente wordt daarbij wel geacht om ook voor de gehele overschrijding de voorfinanciering te verzorgen. Om de effecten hiervan op het rekeningresultaat 2024 te dempen wordt voorgesteld om de voorbereidingskosten al in 2024 voor subsidie bij de Bommenregeling gemeentefonds in te dienen. Een procedure die via het team Veiligheid van de gemeente vaker is doorlopen en een raadsbesluit vraagt. Deadline voor de aanvragen in 2024 is 31 maart 2024.

Uitvoering

Defensie en Staatsbosbeheer zijn akkoord met de aangepaste aanpak van de berging en verlenen hun medewerking. De verwerkingslocatie ligt op grondgebied van de gemeente Molenlanden op het terrein van een erkend grondverwerker. Het is passend de burgemeester van Molenlanden te informeren over de op handen zijnde werkzaamheden en de waarborgen die de aanwezigheid van de diverse disciplines van Defensie daarin meebrengt.

Communicatie

Middels een raadsinformatiebrief zal de gemeenteraad over het stopzetten van de oorspronkelijke gunning, de nieuwe uitvraag en uiteindelijke gunning worden geïnformeerd. Dan wel over een andersoortige uitkomst van uw besluitvorming over dit voorstel.

De communicatie naar buiten wordt in goed overleg met team communicatie en Defensie voorbereid. Middels een persbericht en een artikel op de website en gemeentepagina zal na instemming van uw college over de gunning aan Den Ouden-Bodac worden gecommuniceerd naar het bredere publiek. Daarbij zal ook aankondiging volgen van het moment van bergen en verwerken, de civiele voorbereiding en kortstondige wegafzettingen. Gevolgd door communicatie over de kijkmiddag.

Berging en (voor-)financiering kosten gecrashte Hawker Typhoon polder Kortland - Voorstel

Wat zijn de belangrijkste gerelateerde besluiten?

Berging en (voor-)financiering kosten gecrashte Hawker Typhoon polder Kortland - Voorstel

Bijlagen

1. Raadsinformatiebrief voortgang berging Hawker Typhoon